

УДК 94:[355.4/5:355.469.3.071:356.118]
(477)"1991/2024"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2024.01.131>

РОЗВИТОК ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Сергій ТАРАНЕЦЬ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0979-7496>
доктор філософії, спеціальність — історія та археологія,
Центр досліджень воєнної історії ЗС України,
Проспект Повітрофлотський 6, 03168, Київ, Україна,
e-mail: korsak111@gmail.com

Артем ФІЛИПЕНКО

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-8283-5313>
Центр досліджень воєнної історії ЗС України,
Проспект Повітрофлотський 6, 03168, Київ, Україна,
e-mail: fylypenko.niss@gmail.com

У статті висвітлено історію становлення та розвитку Десантно-штурмових військ (ДШВ) Збройних Сил України з моменту здобуття Україною незалежності й до 2024 року, включаючи періоди відсічі російської агресії з 2014 р. та широкомасштабного вторгнення російської федерації (рф) в Україну з 2022 р., показані зміни, що відбувалися в організаційно-штатній структурі ДШВ. Автори приділили окрему увагу еволюції світових поглядів на десантно-штурмові дії та розглянули еволюцію Десантно-штурмових військ в контексті цих поглядів.

Мета статті — дослідити історію становлення та розвитку ДШВ ЗСУ, висвітлити участь цих військ у захисті суверенітету та територіальної цілісності держави, відсічі російській агресії, виявити особливості бойових традицій українських десантників. *Об'єктом дослідження* є ДШВ ЗСУ в цілому та військові частини й окремі підрозділи, що входять до їх складу, зокрема.

Методологічний підхід базується на залученні та аналізі широкого кола відкритих джерел, принципі історизму, об'єктивності й системності, а також загальнонаукових і спеціальних методах дослідження, використанні міждисциплінарного підходу. Застосована методологія воєнно-історичного дослідження дала можливість висвітлити основні проблеми теми.

Ключові слова: Десантно-штурмові війська, Аеромобільні війська, Високомобільні десантні війська, Збройні Сили України, широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну, російська агресія проти України.

Sergii TARANETS

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0979-7496>
PhD (History and Archeology),
Military History Research Centre of the Armed Forces
of Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
e-mail: korsak111@gmail.com

Artem FYLYPENKO

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-8283-5313>
Military History Research Centre of the Armed Forces
of Ukraine
Kyiv, Ukraine,
e-mail: fylypenko.niss@gmail.com

DEVELOPMENT OF THE AIR ASSAULT FORCES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

The historical article highlights the history of formation and development of the Air Assault Forces (AAF) of the Armed Forces of Ukraine from the moment Ukraine gained independence to the present time, including periods of repelling Russian Aggression from 2014 and large-scale invasion of the Russian Federation (RF) into Ukraine from 2022, and shows the changes that took place in the organizational structure of the AAF. The authors pay particular attention to the evolution of world views on air assault operations and consider the evolution of Air Assault Troops in the context of these views.

The purpose of the article is to research the history of formation and development of the Air Assault Troops of Ukraine, to highlight the participation of these troops in protecting the sovereignty and territorial integrity of the state, repelling Russian aggression, and revealing the peculiarities of the combat traditions of Ukrainian paratroopers.

The object of research is the Air Assault Troops of the Armed Forces of Ukraine and the military units that are part of them.

The methodological approach is based on involvement and analysis of a wide range of open sources, principles of historicism, objectivity and systematically, as well as general scientific and special research methods, use of an interdisciplinary approach. The applied methodology of military-historical research made it possible to highlight the main problems of the issue.

The territory of study covers the entire territory of Ukraine and regions in which the formation of conceptual foundations of creation and active use of air assault (airmobile) units took place.

The chronological framework of study covers the period from 1991 to 2023, from Ukraine's declaration of independence and creation of the Armed Forces of Ukraine to the Russian Federation's Aggression against Ukraine (including the Russian Federation's large-scale invasion of Ukraine). They are determined by the object of scientific research, but according to conceptual necessity, appeal is also made to an earlier period.

Keywords: Air assault troops, Airborne troops, Armed Forces of Ukraine, large-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine, Russian aggression against Ukraine.

Вступ. Широкомасштабне вторгнення російської Федерації в Україну стало важким випробуванням для всього українського народу. Заперечуючи саме існування українців як окремої нації з власною культурою та історією, російські загарбники пропонують власну версію історії, в якій нема місця незалежній Україні. В цьому контексті особливого значення набуває формування української військової історичної традиції, яка має базуватися на дослідженні історії Збройних Сил України та історії її видів та родів військ (сил), зокрема історії становлення та розвитку українських Десантно-штурмових військ (далі — ДШВ), висвітлення їх участі у захисті суверенітету та територіальної цілісності держави, відсічі російській агресії.

Стан наукової розробки проблеми. Історії українських Десантно-штурмових військ присвячена низка досліджень та популярних робіт. Так, у 2009 р. Андрій Сташко захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Аеромобільні війська України в історичному контексті: передумови виникнення, становлення та розвиток» [1], предметом дослідження якої стали історичний розвиток повітрянодесантних (аеромобільних) військ, еволюція їх організаційної структури, озброєння, поглядів на бойову підготовку та бойове застосування. Зазначене дослідження висвітлює, переважно, ранні етапи становлення та розвитку ДШВ ЗС України. Спроба представити розгорнуту історію Десантно-штурмових військ України була здійснена Михайлом Слободянюком та Олегом Фешовцем у книзі «Історія Десантно-штурмових військ України» [2]. У виданні міститься цінний матеріал, присвячений як історії Десантно-штурмових військ, так і історії їх символики. У 2022 р. була видана монографія Сергія Таранця «Розвиток десантно-штурмових дій у воєнних конфліктах другої половини ХХ — початку ХХІ століття», у якій, крім іншого, здійснено теоретичний аналіз досвіду зародження, розвитку десантно-штурмових формувань [3]. Частково періоди історії повітрянодесантних військ (в тому числі й різних країн) висвітлені в публікаціях О. Печоріна та С. Таранця [4; 5], М. Ковалю [6]. Разом з тим, слід відзначити, що зазначені роботи мають певні хронологічні обмеження.

Важливими джерелами є також офіційні документи, які стосуються історії Збройних Сил Укра-

їни в цілому і Десантно-штурмових військ зокрема: укази Президента України, Воєнна доктрина України, Концепція оборони та будівництва Збройних Сил України, Державна програма будівництва та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 року та інші.

Географічні межі роботи охоплюють всю територію України та регіони, в яких відбувалась розбудова концептуальних засад створення й активного застосування десантно-штурмових (аеромобільних) формувань.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 1991 по 2023 роки, від проголошення Україною незалежності та створення Збройних Сил України до агресії російської федерації проти України (включаючи широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну). Вони зумовлені об'єктом наукового пошуку, але у міру концептуальної необхідності автори апелюють і до більш раннього періоду.

Основна частина. Десантно-штурмові війська ЗС України — окремий рід військ Збройних Сил України, що характеризується високою маневреністю та автономністю дій, призначений для швидкого розгортання з метою прикриття (оборони) окремих напрямків (районів), ведення наступальних (штурмових) дій, а також охоплення противника з повітря, ведення бойових дій у його тилу.

Від Сухопутних військ Десантно-штурмові війська відрізняє їх висока мобільність, здатність швидко досягати визначених районів та рубежів, спроможність самостійно виконувати завдання в складних умовах, на будь-яких напрямках, високий рівень автономності, підготовки, мотивації та бойового духу.

На розвиток ДШВ значною мірою вплинули складні процеси, що відбувалися в ЗС України у період розбудови української державності, економічна ситуація в країні, а часом і політичні рішення, які не завжди відповідали потребам обороноздатності країни та розбудови війська. Водночас поряд зі змінами в організаційно-штатній структурі Десантно-штурмових (початково — Аеромобільних, а згодом Високомобільних десантних) військ, відбувався розвиток концепції їх застосування та поглядів на форми та способи їх застосування.

Процес реформування спирався не лише на власний досвід, але й на світову практику застосування десантно-штурмових формувань. Необхідно зазна-

чити, що на погляди країн НАТО в питаннях формування і визначення форм і способів застосування повітряно-штурмових (десантно-штурмових) формувань (ПШФ/ДШФ) значно вплинув досвід США, в той час як досвід СРСР значно вплинув на аналогічні процеси в країнах радянської орбіти впливу, а також в країнах, що здобули незалежність після розпаду Радянського Союзу, у тому числі й в Україні.

Сам термін «десантно-штурмові дії» почав застосовуватися в радянській армії як своєрідний аналог західної концепції «повітряно-штурмових дій». Згодом, після розпаду СРСР цей термін продовжив застосовуватися в російській федерації, Україні та деяких інших країнах. Він не є абсолютно тотожним терміну «повітряно-штурмові дії», в першу чергу, через обмеженість повітряного компонента.

В радянському союзі повітрянодесантні війська були виділені в окремий рід військ із підпорядкуванням безпосередньо Міністру оборони, в той час, як Сухопутні війська радянської армії не мали власних десантних формувань, які б могли вирішувати оперативно-тактичні завдання в тилу противника. Створені формування, які отримали назву «десантно-штурмових», увійшли врешті решт до складу повітрянодесантних військ.

Це безумовно відкинуло СРСР на багато років назад в контексті створення і розвитку ДШФ, на противагу ЗС США де програма зі створення ПШФ була доведена до логічного завершення та блискуче реалізована у 1991 році, під час проведення операції «Буря в пустелі».

Таким чином, на момент розпаду в СРСР не існувало як узгодженої системи поглядів щодо практики ведення ДШД, так і власне самих радянських десантно-штурмових військ. Після здобуття Україною незалежності у 1991 році, при формуванні власних десантних військових частин, ЗС України також не одразу змогли подолати негативний вплив досвіду радянської армії щодо створення і розбудови власних Десантно-штурмових військ.

Етап становлення українських Десантно-штурмових військ: радянська спадщина та період реформування

Одночасно з ухваленням 24 серпня 1991 року Акту про Незалежність України, Верховна Рада

України ухвалила Постанову «Про військові формування в Україні», згідно з якою всі військові формування, дислоковані на території республіки, підпорядковувались Верховній Раді України. Втім, процес підпорядкування військових частин Повітрянодесантних військ Україні відбувався непросто.

Політичне керівництво рф та міністерство оборони російської федерації, своєю чергою, намагались зберегти контроль над частинами ПДВ дислокованими на території незалежної України, які вирізнялися високим рівнем боєздатності, і всіляко перешкоджало їх переходу під українську юрисдикцію.

Внаслідок чого, кілька радянських формувань повітрянодесантних військ що були частиною стратегічних сил та розміщувались на території України, залишались у безпосередньому підпорядкуванні міністерства оборони рф. Найпотужнішим з цих формувань була **98-ма гвардійська повітрянодесантна дивізія**, дислокована в м. Болград Одеської області, ще були **40-ва окрема повітрянодесантна бригада** під Миколаєвом, **23-тя окрема повітрянодесантна бригада** в Кременчуці та навчальний центр зі штатом бойової бригади у Хирові на Львівщині. Інші відомі частини та з'єднання українських ДШВ були сформовані пізніше.

Вирішення долі колишньої радянської 98-ї гвардійської повітрянодесантної дивізії зайняло тривалий час. Для врегулювання спірного питання була створена спільна російсько-українська комісія, за результатами діяльності якої була досягнута домовленість про розподіл дивізії (особливо її озброєння та військової техніки) за принципом: 50% — Україні, 50% — росії. Розподіл дивізії завершився у грудні 1993 р. [2, с. 99]. Частина дивізії що відійшла росіянам, якій згідно домовленостей були передані Бойові Прапори дивізії та полків, була виведена до російської федерації (міст Іваново та Кострома). Та частина, що залишилася в Україні спочатку мала найменування 98-а аеромобільна дивізія, а у травні 1993 р. наказом Міністра оборони України її було перейменовано на **1-шу аеромобільну дивізію**. 1 червня 1993 р. вона увійшла до складу Одеського військового округу, а 5 червня 1993 р. особовий склад дивізії склав військову присягу на вірність українському народові [2, с. 99].

Не менш складним та буремним був процес переходу під українську юрисдикцію **224-го навчально-**

го центру підготовки молодших командирів повітрянодесантних військ, розташованого в м. Хиріві Старосамбірського району Львівської області. За наказом міністерства оборони російської федерації, тодішній начальник центру, етнічний росіянин, віддав розпорядження на підготовку майна, техніки та особового складу під завантаження для передислокації центру в район міста Енгельс у російському Поволжі. Проте, в результаті рішучих дій заступника начальника центру підполковника Михайла Коваля (нині генерал-полковник, начальник Національного університету оборони України) — було врятовано бойовий прапор, документацію військової частини та грамоти Верховної Ради, відбулось роззброєння всіх росіян, що на той час проходили службу у військовій частині. В результаті таких подій в Хиріві на початку 1992 року, на другий день після доповіді М. Коваля Президенту України та Міністру оборони України, вийшов Указ Президента України про підпорядкування Україні усіх військових частин повітрянодесантних військ, які дислокувались на її території [7]. Якби задум російського військового керівництва щодо виведення 224-го НЦ до російської федерації був реалізованим, то потенціал майбутніх українських десантних формувань був би значно обмежений, особливо в плані підготовки особового складу. 3 травня 1992 року військовослужбовці 224-го НЦ склали Присягу на вірність Українському народові [8].

Проте, через низку причин, повітрянодесантні військові частини та підрозділи, що увійшли до складу Збройних Сил України, не могли надалі застосовуватися у своїй попередній якості власне повітрянодесантних військ згідно функціоналу, призначення, покладених завдань та спроможностей, відповідно до концепції їх застосування.

Виключно оборонний характер Воєнної доктрини України [9], складна економічна ситуація, внаслідок якої відбувалося скорочення ЗС України, і нестача у повітрянодесантних частин необхідного для десантування спеціалізованого озброєння та військової техніки (навіть за умов достатньої кількості літаків військово-транспортної авіації) зумовили формування власне Аеромобільних військ зі збереженням повітрянодесантного компонента в рамках однієї бригади з відповідним функціональним призначенням (25-та повітрянодесантна бригада) в складі 98-ї аеромобільної дивізії.

У 1992 році директивою начальника Генерального штабу ЗС України з'єднання і військові частини (підрозділи) повітрянодесантних військ, що увійшли до складу ЗС України (входили поступово з 1 січня 1992 р. до початку літа 1993 р.), сформували новий рід військ в складі Сухопутних Військ (СВ) Збройних Сил України — **Аеромобільні війська** [2, с. 82].

Лише частина парашутно-десантних підрозділів 98-ї дивізії, на озброєнні яких перебували спеціалізовані зразки ОВТ призначені для десантування, могла застосовуватись для дій як повітряні десанти з залученням відповідного ОВТ. Аеромобільним військам СВ ЗС України були поставлені завдання, щодо застосування на найбільш загрозливих напрямках державного кордону для забезпечення розгортання основних угруповань військ та дій у тилу противника в разі початку агресії проти України.

Разом з тим Аеромобільні війська зазнали низки реорганізаційних заходів і десантні військові частини та підрозділи, які увійшли до їх складу, змінили назви на аеромобільні.

У 1992 р. в м. Суми на базі Сумського вищого командного артилерійського училища почалося формування **95-го навчального центру підготовки молодших спеціалістів Аеромобільних військ**. Згодом у 1993 р. його було переміщено в м. Житомир. Навчальний центр комплектувався з офіцерів-десантників, які після проголошення незалежності України повернулися до України, а також військовослужбовців інших родів військ. Формування перших підрозділів закінчилось в липні 1993 року, а 5 жовтня 1994 року 95-му НЦ, одному з перших серед десантних частин, був вручений Бойовий Прапор українського зразка.

Також у 1993 р. зі складу 1 Аеромобільної дивізії був виведений **28-й окремих навчальний батальйон**, — його було передано до складу 40-ї окремої аеромобільної бригади, а пунктом постійної дислокації стало місто Миколаїв.

Станом на 1993 р. Аеромобільні війська структурно входили до Сухопутних Військ ЗС України та склались з одного аеромобільного з'єднання, двох аеромобільних військових частин і двох навчальних центрів:

- 1-ша аеромобільна дивізія (у складі: 25-та повітряно-десантна бригада, 45-та аеромобільна

бригада, 91-й артилерійський полк, 28-й окремий навчальний аеромобільний батальйон та комплект військових частин і підрозділів забезпечення) з пунктом постійної дислокації у м. Болград та н. п. Веселий Кут Арцизького району Одеської області;

- 23-тя окрема аеромобільна бригада, з пунктом постійної дислокації у м. Кременчук Полтавської області;

- 224-й навчальний центр підготовки спеціалістів Аеромобільних військ з пунктом постійної дислокації у м. Хирів Львівської області;

- 40-ва окрема аеромобільна бригада з пунктом постійної дислокації у м. Миколаїв;

- 95-й навчальний центр підготовки молодших спеціалістів Аеромобільних військ. Пункт постійної дислокації — м. Житомир.

Подальша реорганізація Аеромобільних військ СВ ЗС України була зумовлена як пошуком оптимальної організаційно-штатної структури, спрямованої на підвищення спроможностей Аеромобільних військ, так і складною соціально-економічною та політичною ситуацією в країні. Аеромобільні війська піддалися значному скороченню, загалом як і інші складові ЗС України.

Згідно з затвердженою у 1997 р. Президентом України Державної програми будівництва та розвитку Збройних Сил України відбулося впровадження бригадно-батальйонної структури замість дивізійно-полкової.

Внаслідок таких політичних рішень найсерйознішої реорганізації зазнала **1-ша аеромобільна дивізія**, яка 16 червня 1994 р. першою у ЗС України отримала від Президента України Бойовий Прапор нового українського зразка [2, с. 100]. У 2001 р. до складу дивізії передали 27-му окрему механізовану бригаду. З 2002 р. дивізія входить в період постійних реорганізацій, які у 2003 р. завершилися її розформуванням. Спочатку з її складу була виведена 25-та повітрянодесантна бригада, яка стала **25-ю окремою повітрянодесантною бригадою** і була передислокована в смт Гвардійське Новомосковського району Дніпропетровської області [2, с. 100—101].

У 2003 р. 1-ша аеромобільна дивізія припинила своє існування. На її базі була сформована Тактична група «Південь», до якої увійшли: 16-та окрема механізована бригада (створена на базі розформованої

45-ї аеромобільної бригади), 27-ма окрема гвардійська механізована бригада та інші підрозділи.

Реорганізації зазнали й інші військові частини аеромобільних військ. Так, у 1995 р. 95-й навчальний центр підготовки молодших спеціалістів Аеромобільних військ було переформовано у **95-ту окрему аеромобільну бригаду**. Того ж року **23-тя аеромобільна бригада** була передана до складу Прикордонних військ України, на її базі був сформований **23-й окремий аеромобільний прикордонний загін спеціального призначення Прикордонних військ України** [2, с. 104].

У тому ж 1995 р. (1 листопада), 224-й навчальний центр підготовки спеціалістів Аеромобільних військ був переформований на **6-ту окрему аеромобільну бригаду**, яка у грудні 1999 р. була переформована на **80-й окремий аеромобільний полк**. У квітні 2003 року полк з м. Хирова був передислокований у м. Львів, де з 1 червня 2003 року переведений на нову організаційно-штатну структуру [2, с. 129].

Наприкінці 2004 р. в якості заміни 7-ї механізованої бригади військовослужбовці **81-ї тактичної групи**, сформованої на базі 80 ОАеМП, виконували завдання в рамках миротворчої місії в Іраку [2, с. 129].

У 1999 р. 40-ва окрема аеромобільна бригада була спочатку переформована у **79-й окремий аеромобільний полк**, а з червня 2007 р. — у **79-ту окрему аеромобільну бригаду**. До її складу увійшов 11-й полк армійської авіації, дислокований у н. п. Чорнобаївка біля м. Херсона [2, с. 89]. Результати експерименту об'єднання аеромобільної військової частини з авіаційною (вертолітною) військовою частиною на прикладі 79 ОАеМБр виявилися досить вдалимими, але з низки різних причин (в основному важка економічна ситуація в країні та дефіцит вертольотів), далі експерименту справа розвитку Аеромобільних військ за прикладом передових у військовому відношенні країн, не пішла.

Аеромобільні війська СВ ЗС України ще не мали на той час власних військових традицій і спиралися переважно на традиції радянської армії. У 1999 р. Президент України затвердив дату Дня Аеромобільних військ — 2 серпня, яка спиралася на радянську традицію, що не сприяло формуванню власних традицій у нового покоління десантників незалежної України.

У 2005 р., з метою проведення реорганізаційних заходів, 28-й окремий навчальний батальйон було передислоковано з м. Миколаєва до н. п. Десна Чернігівської області та включено до складу 354-го Навчального механізованого полку 169 Навчального центру.

Підготовка майбутніх українських офіцерів десантників здійснювалася в Одеському військово-му інституті Сухопутних Військ. Так тривало до 2005 р., коли було прийняте рішення щодо розформування інституту. Водночас Військовий інститут Національного університету «Львівська політехніка» у 2006 р. був перетворений на Львівський інститут сухопутних військ, який став базовим навчальним закладом Сухопутних військ Збройних Сил України (з 2009 р. — Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, з 2015 р. — Національна Академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного) [2, с. 88]. З того ж року аеромобільний факультет передислокувався з Одеси до Львова, де підготовка офіцерів аеромобільних військ здійснювалася з 2006 по 2014 р.

Прихід до влади в Україні внаслідок президентських виборів 2009 р. та парламентських виборів 2012 р. проросійських сил негативно вплинули на обороноздатність держави.

Відносно Аеромобільних військ був здійснений символічний жест: 27 липня 2012 р. вони були перейменовані на **Високомобільні десантні війська**, для співзвучності з радянською аббревіатурою «ВДВ», яка вживалася і в російській федерації [10]. Жодних інших концептуальних змін, пов'язаних із застосуванням даного роду військ та його складом, не сталося, окрім формування на базі управління аеромобільних військ Командування СВ ЗС України — **Командування Високомобільних десантних військ ЗС України**, як органу військового управління підпорядкування НГШ — ГК ЗС України, з підпорядкуванням відповідних військових частин зі складу СВ ЗС України: 95 ОАеМБр, 25 ОПДБр, 79 ОАеМБр, 80 ОАеМП, 102 склад повітряно-десантної техніки та майна. Проте згодом, у 2013 р. дане Командування знову було передано в підпорядкування СВ ЗС України.

Останніми серйозними реорганізаційними заходами перед російською агресією 2014 р., що від-

булись у Високомобільних десантних військах у 2013 р., стали:

- штатна реорганізація 80-го окремого аеромобільного полку у 80-ту окрему аеромобільну бригаду (м. Львів);
- у Військовій академії (м. Одеса) був створений факультет аеромобільних військ і розвідки (куди поступово переміщувались курсанти зі Львова), на противагу до наявного факультету аеромобільних військ і розвідки в Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, який ще до 2014 р. продовжував здійснювати підготовку майбутніх офіцерів-десантників у м. Львові.

Яскравою сторінкою в історії українських десантників стала участь військовослужбовців військових частин Аеромобільних (згодом Високомобільних десантних) військ у миротворчих операціях в республіках колишньої Югославії (Боснії та Герцеговині, Косово, Північній Македонії), Лівані, Лібєрії, С'єрра-Леоне та Іраку.

У протистоянні російській «гібридній агресії»

З самого початку російської агресії проти України, військові частини Високомобільних десантних військ були активно залучені до протидії військам агресора та незаконним збройним формуванням (далі — НЗФ) проросійських сил під протекцією російського окупаційного командування. Як показав досвід, на той час саме військові частини Високомобільних десантних військ виявились найбільш підготовленими до таких викликів, укомплектованими та боєздатними у Збройних Силах України.

Після початку військового вторгнення до Криму, були підняті по тривозі насамперед частини спецпризначення та аеромобільних військ ЗС України (котрі мали найвищу боєздатність). Показово, що практично єдиним підрозділом, який вийшов з окупованого Криму зі всією своєю штатною зброєю і технікою була розвідувальна рота 25-ї окремої повітряно-десантної Дніпропетровської бригади [11].

Після ухвалення 12 квітня 2014 р. РНБО України рішення про початок Антитерористичної операції українські десантники брали участь у протидії російським військам на Сході України на найбільш відповідальних напрямках.

Так, підрозділи 79-ї окремої аеромобільної бригади навесні 2014 р. прикривали кримський напрямок, з метою упередження можливого наступу російських військ з окупованого Криму [12]. Інші десантні бригади (25-а окрема повітрянодесантна, 80-та і 95-та окремі аеромобільні) одні з перших вступили в бій із російськими «гібридними» військами. З червня 2014 р. до них доєдналися на теренах Донецької області й бійці 79-ї окремої аеромобільної бригади.

Весною та влітку 2014 р. українські десантники своїми діями довели відданість військовій присязі на вірність Українському народові, масово демонстрували прояви героїзму та мужності під час ведення бойових дій і виконання завдань під Слов'янськом, Шахтарськом, Сніжним, Савур-Могилою, Волновахою, Красним Лиманом, Зеленопіллям та багатьма іншими населеними пунктами Донецької та Луганської областей.

Саме Високомобільні десантні війська виявилися найбільш ефективними на початку війни на Сході України, коли доводилося діяти проти НЗФ та військових формувань РФ, за умов відсутності чіткої лінії фронту. Були сформовані принципи та відпрацьовані способи боротьби з мобільними загонами бойовиків, знешкодження засідок, знищення диверсійно-розвідувальних груп, блокування і знищення НЗФ. Здебільшого десантні підрозділи застосовувались на розрізнених, нерідко ізольованих напрямках, у відриві частин і підрозділів від головних сил, із високим рівнем самостійності. Головною перевагою застосування десантних підрозділів для українського командування стала необхідність створення гнучкого розосередженого бойового порядку, який би дозволяв вести автономні бойові дії в різних фізико-географічних умовах.

В боях з проросійськими НЗФ у перші місяці війни на Сході України чимало десантників пали смертю хоробрих, захищаючи територіальну цілісність та суверенітет держави.

Яскравою сторінкою в історії українських десантників стала оборона Луганського аеропорту, яка тривала 146 днів, з 8 квітня по 1 вересня 2014 р. де підрозділам 80-ї окремої аеромобільної бригади прийшлося діяти самостійно, без підтримки та в умовах цілковитого оточення ворогом. Лише у липні 2014 р. командуванням сектору «А» було вжито заходи щодо деблокування аеропорту, куди зміг

з боями прорватися рейдовий загін, укомплектований підрозділами 80 ОАеМП (з залученням підрозділів 128-ї ОГПБр), чим було забезпечено коридор до аеропорту. Згодом ситуація погіршилася у зв'язку із вторгненням регулярних російських військ, в результаті дій яких аеропорт знову опинився в оточенні. В ніч на 1 вересня десантники, отримавши наказ відійшли, залишивши руїни аеропорту, здійснили піший марш та з'єдналися з основними силами [2, с. 131—132].

Ще одним яскравим проявом звитяжності українських десантників став рейд бійців 95-ї окремої аеромобільної бригади, який був проведений з метою деблокування підрозділів ЗС України, які здійснювали прикриття україно-російського кордону. З 19 липня по 10 серпня 2014 р. військовослужбовці 95-ї ОАеМБр на чолі з командиром бригади полковником Михайлом Забродським у взаємодії з підрозділами інших військових частин подолали 470 км ворожими тилами, з яких 170 км з боями, звільнивши чимало населених пунктів та своїми діями забезпечивши вихід з оточення підрозділів ЗСУ та ДПСУ на кордоні.

Воїни-десантники спільно з долученими підрозділами брали участь у найбільш знакових і масштабних бойових операціях, визволенні сотень населених пунктів Донецької та Луганської областей.

Восени 2014 року на базі підрозділів (в основному окремих батальйонів) 80-ї окремої аеромобільної бригади, 95-ї окремої аеромобільної бригади та 25-ї окремої повітрянодесантної Дніпропетровської бригади була сформована нова — **81-ша окрема аеромобільна бригада** (базування у н. п.: Костянтинівка, Дружківка, Краматорськ та Полтава).

Бойовий шлях 81-ї окремої аеромобільної бригади розпочався у листопаді 2014 р. з боїв за Донецький аеропорт, надалі її бійці відзначились під час оборони н. п. Опитного та н. п. Водяного, виконували завдання в районі н. п. Зайцевого і н. п. Авдіївки, приймали участь у боях на Світлодарській дузі та багатьох інших районах [13].

З урахуванням отриманого бойового досвіду були здійснені заходи, спрямовані на підвищення вогневих спроможностей Високомобільних десантних військ. Вони були значно посилені шляхом формування 148-го окремого гаубичного самохідно-артилерійського дивізіону (гсадн), підпорядковано командиром 81 ОАеМБр.

У 2014 р. Командування Високомобільних десантних військ було передислоковане з м. Києва до м. Житомира. Зрештою, ВДВ ЗС України були виведені на якісно новий рівень розвитку та створені передумови до виокремлення даного роду військ зі складу Сухопутних Військ ЗС України та формування окремого роду військ.

Командуванню ВДВ ЗС України вдалось централізувати питання підготовки та управління десантними військовими частинами, також було розв'язане питання щодо посилення їх бойових спроможностей, внаслідок чого у штаті десантних бригад у 2015 р. з'явилися бригадні артилерійські групи та танкові роти, а на озброєнні з'явилися танки Т-80, зразки САУ та РСЗВ.

Внаслідок потреби спеціалізованої та видової підготовки підрозділів ВДВ ЗС України було сформовано **199 НЦ** (навчальний центр ВДВ ЗС України) та **240 ЦПП** (центр підготовки підрозділів) переформовано у **37 ЗВП** (загальновійськовий полігон) з подальшим підпорядкуванням їх Командувачу ВДВ. Також для оптимізації забезпечення управління військами у 2015 р. до складу Високомобільних десантних військ увійшов новий підрозділ — ним став **347-й інформаційно-телекомунікаційний вузол** (м. Житомир).

Для оптимізації управління військовими частинами та підрозділами ВДВ 3-й окремих польовий вузол зв'язку у 2015 р. був переформований у **135-й окремих батальйон управління**.

Впродовж 2016 р. Високомобільні десантні війська були остаточно виведені зі складу Сухопутних Військ Збройних Сил України й стали окремим родом військ Збройних Сил України [14]. В тому ж році до складу Високомобільних десантних військ увійшла **124-та топографічна частина**, а **148 огсади** (окремих гаубичний самохідно-артилерійський дивізіон) було перепідпорядковано Командувачу ВДВ ЗС України.

У 2017 р. Високомобільні десантні війська змінили назву на **Десантно-штурмові війська** Збройних Сил України, відповідно Командування Високомобільних десантних військ ЗС України було перейменовано у **Командування Десантно-штурмових військ ЗС України**. Мова йшла не лише про зміну назви. Мінялися і підходи до застосування такого роду військ. Обмежена кількість повітряних засо-

бів доставляння (транспортних літаків та вертольотів) визначили ключову роль наземно-штурмового компоненту, а наявність бронетанкового озброєння та самохідної й реактивної артилерії підвищили їх бойові спроможності.

У тому ж 2017 році Президент України підписав Указ «Про встановлення в Україні Дня Десантно-штурмових військ Збройних Сил України», яким було визначено 21 листопада (день Архистратига Михаїла — покровителя ДШВ) [15]. Емблемою ДШВ стало зображення парашута з розкритим куполом та стропами, мечем з хвилястим лезом на фоні розгорнутих крил. Гасло — «ЗАВЖДИ ПЕРШІ». Замість блакитних беретів десантники отримали берети кольору «марун», що відповідає європейським традиціям.

Надалі Десантно-штурмові війська ЗС України зазнали низки реорганізаційних заходів. Однією зі змін стало перепідпорядкування в 2018 р. 199-му Навчальному центру 37-го загальновійськового полігону. До складу 37 ЗВП також структурно увійшла Школа повітрянодесантної підготовки. Також у 2018 році була сформована **Комендатура десантного забезпечення** для виконання певних специфічних завдань. Ця Комендатура згодом увійшла до складу 135-го окремого батальйону управління. Для оптимізації та впорядкування питань логістичного забезпечення Десантно-штурмових військ ЗС України у 2018 р. була сформована **232-га об'єднана база забезпечення**.

Враховуючи досвід ведення бойових дій у 2014—2015 роках, для посилення бойових спроможностей ДШВ ЗС України (відповідно до спільної Директиви МО України та ГШ ЗС України від 29.08.2018 р.) було сформовано **23-й окремих танковий батальйон** (отб) з місцем дислокації у н. п. Великий Кобилин Житомирської області, але з низки обставин та реорганізаційних заходів його було розформовано. З метою ведення розвідки в інтересах Десантно-штурмових військ ЗС України 29 жовтня 2018 року був створений **132-й окремих розвідувальний батальйон**, з дислокацією у м. Житомирі.

У 2019 р. Командування ДШВ ЗС України було підпорядковане Головнокомандувачу ЗС України.

На момент широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну до складу Десантно-штурмових військ входили 5 бригад, навчальний

центр ДШВ ЗС України, а також комплект військових частин і підрозділів забезпечення: одна повітряно-десантна бригада (25 ОПДБр), три десантно-штурмові бригади (79, 80 та 95 ОДШБр), одна аеромобільна бригада (81 ОАеМБр), окремий артилерійський дивізіон (148 огадн), навчальний центр (199 НЦ) та військові частини та підрозділи забезпечення (132-й окремий розвідувальний батальйон, 135-й окремий батальйон управління, 232-га об'єднана база забезпечення, 347-й інформаційно-телекомунікаційний вузол, 124-та топографічна частина, 25-й гарнізонний будинок офіцерів та 12-й центр забезпечення охорони державної таємниці).

Під час відсічі широкомасштабної ворожої навали

З початком широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 р. військові частини та підрозділи Десантно-штурмових військ одними з перших вступили в бій з агресором практично на всіх напрямках. На початку вторгнення противник, в рамках проведення повітряно-наземної наступальної операції, намагаючись захопити ключові населені пункти та об'єкти, які б дозволили йому розвинути наступ на столицю України, здійснив висадку десанту за допомогою вертольотів на територію аеропорту «Антонов» у Гостомелі. Бійці 4-ї бригади оперативного призначення Національної гвардії України спільно з підрозділами 80-ї та 95-ї окремих десантно-штурмових бригад (які були доставлені до Гостомеля на вертольотах), за підтримки вогню бронетехніки та артилерії, зірвали плани російського командування і зуміли повернути контроль над аеропортом, практично знищивши російську БТГр 45-ї окремої гвардійської бригади спеціального призначення. Російське командування відмовилося від висадки основних частин в Гостомелі.

Десантні операції, проведені росіянами в околицях м. Києва, своєї мети не досягли, в тому числі завдячуючи професійним діям військовослужбовців Десантно-штурмових військ ЗС України.

Під час російського широкомасштабного вторгнення абсолютно всі військові частини та підрозділи ДШВ ЗС України брали активну безпосередню участь в бойових діях практично у всіх операційних зонах, особливо вони відзначились при обороні м. Миколаєва, діях на Донецькому та Лугансько-

му напрямках, участю у Херсонській та Харківській наступальних операціях.

З огляду на отриманий досвід ведення бойових дій інтенсифікувався процес переозброєння Десантно-штурмових військ ЗС України на сучасні зразки озброєння та військової техніки. У зв'язку з залученням підрозділів ДШВ на найвідповідальніших і «гарячих» напрямках, а також з метою поповнення втрат та необхідністю забезпечення додатковими обсягами ОВТ нових десантних військових частин, що формувались, — в рамках міжнародної військово-технічної допомоги від держав-партнерів, військові частини ДШВ ЗС України отримали значний обсяг сучасних зразків західного ОВТ, зокрема, бронеавтомобілі «Bushmaster», IVECO LMV, MLS «Shield», «Kirpi» та «Oncilla», 155-мм гармати M777 та 105-мм гармати M119 та інші. Також на озброєння ДШВ ЗС України поступали й зразки ОВТ вітчизняного виробництва, такі як: ручні однозарядні гранатомети «Форт-600А», бронеавтомобілі KrAZ «Spartan», «Новатор» та багато інших сучасних зразків.

В той самий час, з метою ефективної відсічі широкомасштабного вторгнення переважаючих російських окупаційних військ, у складі Десантно-штурмових військ ЗС України з'явилися нові військові частини внаслідок проведення мобілізаційного розгортання.

На початку широкомасштабного вторгнення була створена **71-ша окрема егерська бригада**, яка формувалась як військова частина корпусу резерву СВ ЗС України [16]. Проте вже у квітні 2022 р. вона була виведена з резерву, та, як придані до ДШВ ЗС України, її підрозділи брали участь у бойових діях на Харківщині, а згодом і на Донбасі. Під час Харківської наступальної операції підрозділи 71-ї окремої егерської бригади спільно з підрозділами 80-ї окремої десантно-штурмової бригади брали участь у наступі на Балаклію. Станом на 01.09.2022 бригада була перепідпорядкована КДШВ ЗС України, і згодом бійці цієї військової частини брали участь в боях під Бахмутом та Кремінною та на Запорізькому напрямку.

Навесні 2022 р. сформовано **46 окрему аеромобільну бригаду** (завершила формування 5 квітня 2022 р. відповідно до Директиви ГК ЗСУ від 27 березня 2022 р.).

Влітку 2022 р. почала формування **77-ма окрема аеромобільна бригада**, з дислокацією у м. Кривий Ріг. Бійці бригади згодом відзначилися в боях

на Соледарському напрямку та при обороні Бахмута. Також у 2022 р., для потреб і оптимізації логістичного і морально-психологічного забезпечення, були сформовані **170-й окремий батальйон логістики** та **71-й Центр морально-психологічної підтримки** відповідно.

На початку 2023 р. на базі 3-ї БТГр (м. Чернівці) 80-ї окремої десантно-штурмової бригади була створена **82-га окрема десантно-штурмова бригада**. На її озброєння надійшла значна кількість західної техніки, що була надана Силам оборони України в рамках міжнародної військово-технічної допомоги, зокрема танки «Challenger 2», бронетранспортери «Striker» та БМП «Marder» [17]. Підрозділи бригади залучались (спільно з 47-ю окремою механізованою бригадою) до участі у літньо-осінньому контрнаступі на Запорізькому напрямку, зокрема в районі н. п. Роботине і н. п. Вербове.

На базі 148-го окремого гаубичного самохідно-артилерійського дивізіону у квітні 2023 р. була створена **148-ма окрема артилерійська бригада**. Звитяжність артилеристів-десантників цієї військової частини неодноразово відзначалась вищим керівництвом держави та ЗС України. Маючи на озброєнні сучасні артилерійські засоби, такі як М777 та САУ CAESAR, «Боги війни» Десантно-штурмових військ брали участь у найзапекліших боях на Донбасі та на Запорізькому напрямку.

Того ж 2023 р., станом на 19 квітня, був сформований **27-й навчально-бойовий загін**, а згодом його було переформовано у полк та перейменовано у **78-й окремий десантно-штурмовий полк**. В той самий час у 2023 р., для підвищення спроможностей інженерного забезпечення Десантно-штурмових військ ЗС України, був сформований **33-й окремий інженерний батальйон**, особливо актуальним його формування стало в умовах необхідності дій військових частин і підрозділів ДШВ ЗС України під час подолання завчасно підготовленої оборони російських окупаційних військ в ході наступальних дій літньо-осіннього періоду 2023 року.

В кінці 2023 р. для оптимізації бойового управління військовими частинами і підрозділами Десантно-штурмових військ ЗС України було сформовано в м. Житомирі **Управління 7-го корпусу десантно-штурмових військ** та **87-й окремий батальйон управління**.

Набуття бойовими діями позиційного характеру, скорочення кількості засобів доставляння десанту (вертольотів та літаків), насиченість переднього краю засобами ППО (що ускладнювало дії авіації) вплинули й на характер застосування Десантно-штурмових військ ЗС України. Завдяки наявності важкого артилерійського та бронетанкового озброєння на озброєнні підрозділів ДШВ вони, здебільшого, застосовувались за аналогією до механізованих військових частин та підрозділів Сухопутних військ, в основному під час оборонних і наступальних дій. Очевидно, що сьогодні в бойових умовах напрацьовуються нові принципи й тактика застосування ДШВ, які дадуть можливість більш ефективно застосовувати їхній бойовий потенціал та спроможності відповідно до функціонального призначення.

З метою відзначення високого професіоналізму, бойових заслуг, мужності та відваги особового складу військових частин Десантно-штурмових військ ЗС України та з нагоди Дня Десантно-штурмових військ ЗС України, Президент України 21 листопада 2023 р. присвоїв почесні найменування:

80-та окрема десантно-штурмова бригада — **«Галицька»** [18];

81-ша окрема аеромобільна бригада — **«Слобожанська»** [19];

95-та окрема десантно-штурмова бригада — **«Поліська»** [20];

79-та окрема десантно-штурмова бригада — почесне найменування **«Таврійська»** [21].

Раніше почесним найменуванням **«Січеславська»** (Указ Президента України № 414/2021 від 23.08.2021 р.) була відзначена 25-та окрема повітряно-десантна бригада (відповідно Указ Президента України від 16 липня 2002 р. № 654 «Про присвоєння почесного найменування «Дніпропетровська» 25-й окремій повітрянодесантній бригаді Сухопутних військ Збройних Сил України» визнано таким, що втратив чинність).

З метою гідного вшанування мужності та героїзму, виявлених під час захисту державного суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України, Президентом України нагороджено почесною відзнакою **«За мужність та відвагу»** наступні військові частини та підрозділи Десантно-штурмових військ ЗС України:

сім бригад Десантно-штурмових військ: 25-ту ОПДБр, 79-ту ОДШБр, 80-ту ОДШБр, 81-шу ОАеМБр, 95-ту ОДШБр (28.06.2022 р.) [22], 46-ту ОАеМБр, 71-шу ОЄгБр (06.12.2022 р.) [23];

окремі підрозділи:

122-й окремий аеромобільний батальйон 81 ОАеМБр (17.11.2022 р.) [24];

132-й окремий розвідувальний батальйон (17.11.2022 р.) [24];

13-й окремий десантно-штурмовий батальйон імені Героя України полковника Тараса Сенюка 95 ОДШБр (17.11.2022 р.) [25];

90-й окремий аеромобільний батальйон імені Героя України старшого лейтенанта Івана Зубкова 81 ОАеМБр (17.11.2022 р.) [25];

3-тю батальйонно тактичну групу 80 ОДШБр (17.11.2022) [25];

148-й окремий гаубичний самохідно-артилерійський дивізіон (17.11.2022) [24].

Станом на початок 2024 р. Командування Десантно-штурмових військ ЗС України продовжує процес нарощування бойових спроможностей та чисельності особового складу шляхом формування нових військових частин і підрозділів, проводить заходи з переозброєння на нові сучасні зразки озброєння та військової техніки, відповідно до потреб і викликів війни. Станом на 2024 р. Десантно-штурмові війська ЗС України — окремий рід військ ЗС України, чисельність яких зросла в рази (особливо зважаючи на кількісні показники — близько 6 тис. до 2014 р. та близько трьох десятків тисяч у 2023 р.), а до складу прославленого роду військ входить понад два десятки військових частин, а саме:

Командування Десантно-штурмових військ — м. Житомир;

Управління 7-го корпусу Десантно-штурмових військ — м. Житомир;

25-та окрема повітрянодесантна Січеславська бригада — м. Гвардійське, Дніпропетровська обл.;

79-та окрема десантно-штурмова Таврійська бригада — м. Миколаїв;

80-та окрема десантно-штурмова Галицька бригада — м. Львів;

95-та окрема десантно-штурмова Поліська бригада — м. Житомир;

81-ша окрема аеромобільна Слобожанська бригада — м. Краматорськ;

46-та окрема аеромобільна бригада — м. Полтава;

71-ша окрема єгерська бригада — м. Кременчук;

77-ма окрема аеромобільна бригада — м. Кривий Ріг;

82-га окрема десантно-штурмова бригада — м. Чернівці;

148-ма окрема артилерійська бригада — м. Житомир;

78-й окремий десантно-штурмовий полк — м. Ірпінь;

23-й окремий танковий батальйон — с. Великий Кобилін, Житомирська обл.;

199-й навчальний центр — м. Житомир;

232-га об'єднана база забезпечення — с. Рахни, Вінницька обл.;

124-та топографічна частина — м. Житомир;

135-й окремий батальйон управління — м. Житомир;

132-й окремий розвідувальний батальйон — м. Житомир;

170-й окремий батальйон логістики — м. Коростишів;

33-й окремий інженерний батальйон — м. Житомир;

347-й інформаційно-телекомунікаційний вузол — м. Житомир;

71-й Центр морально-психологічної підтримки — м. Житомир;

12-й центр забезпечення охорони державної таємниці — м. Житомир;

25-й гарнізонний будинок офіцерів ДШВ — м. Житомир.

За роки незалежності України командувати та розвивати елітний рід військ (Аеромобільні, а згодом Високомобільні та Десантно-штурмові війська) випала честь найкращим десантникам, командирам — гідним представникам Збройних Сил України, таким як:

1992—1993 — в. о. полковник Савечко Віктор Олексійович;

1993—1998 — генерал-майор Раєвський Віталій Анатолійович;

1998—2005 — полковник Якубець Іван Миколайович;

2006—2012 — полковник Лісовий Сергій Гурійович;

2012—2014 — полковник Швець Олександр Миколайович;

на 06.2014 — в. о. полковник Галушкін Юрій Алімович;

на 01.2015 — в. о. полковник Іванов Володимир Станіславович;

03.2015—08.2019 — генерал-лейтенант Забродський Михайло Віталійович;

08.2019—07.2021 — генерал-лейтенант Мойсюк Євген Георгійович;

08.2021 — п. ч. генерал-майор Миргородський Максим Вікторович.

Висновки. 1. Десантно-штурмові війська Збройних Сил України пройшли тривалий і складний шлях становлення та розвитку від військових частин повітрянодесантних військ колишньої радянської армії, що увійшли до складу ЗС України після розпаду СРСР, до окремого роду військ. Впродовж всього періоду військові частини Аеромобільних (з 2012 р. — Високомобільних десантних, з 2017 р. — Десантно-штурмових) військ залишалися одними з найбільш боєздатних частин Збройних Сил України. Це було підтверджено участю українських десантників у миротворчих операціях в колишній Югославії, Іраку, Лівані, Ліберії та С'єра-Леоне.

2. Реформування Десантно-штурмових військ, як і Збройних Сил України в цілому, не завжди базувалося на об'єктивній оцінці геополітичної та військово-політичної ситуації, що негативно впливало на їх бойові спроможності. Зокрема, хибною виявилася недооцінка політичним керівництвом України наприкінці ХХ-го — початку ХХІ ст. військових загроз з боку російської федерації та можливості широкомасштабної війни.

3. Російська агресія проти України, що розпочалася у 2014 р., довела військово-політичному керівництву України необхідність зміни підходів до застосування Десантно-штурмових військ, підвищення їх бойових спроможностей шляхом забезпечення сучасними зразками озброєння та військової техніки. Відбулося виокремлення протягом 2016 р. Високомобільних десантних військ в окремий рід військ та почали створюватись нові десантно-штурмові й аеромобільні військові частини. Доцільність здійснених кроків була підтверджена під час ведення бойових дій в ході відсічі широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Нині в бойових

умовах напрацьовуються нові принципи та тактика застосування ДШВ ЗС України, які дадуть можливість більш ефективно застосовувати їх бойовий потенціал та спроможності відповідно до їх функціонального призначення. Участь у відсічі російській агресії сприяла становленню нових військових традицій українських десантників.

1. Сташко А.І. *Аеромобільні війська України в історичному контексті: передумови виникнення, становлення та розвиток. Автореф. дис... канд. іст. наук: 20.02.22. Національний ун-т «Львівська політехніка»*. Львів, 2009. 16 с.
2. Слободянюк М.В., Фешовець О.В. *Історія Десантно-штурмових військ Збройних сил України*. Львів: Астролябія. 2019. 266 с.
3. Таранець С.В. *Розвиток десантно-штурмових дій у воєнних конфліктах другої половини ХХ — початок ХХІ століття: монографія*. Львів: Вид-во Тараса Сороки, 2022. 223 с.
4. Печорін О.М. Становлення та розвиток десантно-штурмових військ Радянського Союзу. *Досвід застосування збройних сил у світових війнах і воєнних конфліктах ХХ — початку ХХІ ст.: тенденції та закономірності: матеріали науково-практичного семінару*. Київ, 2016. С. 73—76.
5. Таранець С., Печорін О. Історичний досвід формування та застосування десантно-штурмових військ в СРСР (60—80-ті рр. ХХ ст.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2017. Вип. 48. С. 188—194.
6. Коваль М. *З неба — в бій. Повітряно-десантні війська збройних сил різних країн у Другій світовій війні та локальних конфліктах*. Вінниця, 2008. 212 с.
7. Ми арештували двох московських генералів та заблокували на аеродромі псковських десантників — Михайло Коваль. *АрміяInform*. 14.09.2023. URL: <http://tinyurl.com/4ezn3kpb> (дата звернення: 15.01.2024).
8. *80 окрема десантно-штурмова бригада. Десантно-штурмові війська України. Офіційний веб-сайт*. URL: <https://dshv.mil.gov.ua/80-okrema-desantno-shurmova-brigada/> (дата звернення: 19.01.2024).
9. Постанова Верховної Ради України № 3529-ХІІ 19 жовтня 1993 р. «Про Воєнну доктрину України». *Верховна Рада України*. URL: <http://tinyurl.com/y2umctmz> (дата звернення: 14.01.2024).
10. В Україні створені Високомобільні десантні війська. *Дзеркало тижня*. 27.07.2012. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIETY/v_ukrayini_stvoreni_visokomobilni_desantni_viyska.html (дата звернення: 19.01.2024).
11. Назустріч російському виклику. *Мілітарний*. 07.03.2020. URL: <https://mil.in.ua/uk/articles/nazustrich-rosijskomu-vyklyku/> (дата звернення: 14.01.2024).
12. 79 окрема десантно-штурмова бригада. Десантно-штурмові війська Збройних Сил України. Офіційний

- веб-сайт. URL: <http://tinyurl.com/muby2hvj> (дата звернення: 14.01.2024).
13. 81 окрема аеромобільна бригада. Десантно-штурмові війська Збройних Сил України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://dshv.mil.gov.ua/81-okrema-aeromobilna-brigada/> (дата звернення: 19.01.2024).
  14. Закон України Про внесення змін до деяких законів України з питань оборони. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. Ст. 546.
  15. Указ Президента України від 21.11.2023 № 380/2017 «Про День Десантно-штурмових військ». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <http://tinyurl.com/2emdae22> (дата звернення: 14.01.2024).
  16. 71-ша окрема егерська бригада. Десантно-штурмові війська Збройних Сил України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://dshv.mil.gov.ua/45-okrema-desantno-shturmova-brigada/> (дата звернення: 19.01.2024).
  17. Ahe D. Ukraine's Powerful 82nd Brigade, Once Held In Reserve, Has Finally Joined The Counteroffensive. *Forbes*. 15.08.2023. URL: <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/08/15/ukraines-powerful-82nd-brigade-once-held-in-reserve-has-finally-joined-the-counteroffensive/?sh=64f70fb8452c> (дата звернення: 20.01.2024).
  18. Указ Президента України від 20.11.2023 № 766/2023 «Про присвоєння почесного найменування 80 окремій десантно-штурмовій бригаді Десантно-штурмових військ Збройних Сил України». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7662023-48941> (дата звернення: 14.01.2024).
  19. Указ Президента України від 20.11.2023 № 767/2023 «Про присвоєння почесного найменування 81 окремій аеромобільній бригаді Десантно-штурмових військ Збройних Сил України». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7672023-48945> (дата звернення: 14.01.2024).
  20. Указ Президента України від 20.11.2023 № 768/2023 «Про присвоєння почесного найменування 95 окремій десантно-штурмовій бригаді Десантно-штурмових військ Збройних Сил України». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7682023-48949> (дата звернення: 14.01.2024).
  21. Указ Президента України від 20.11.2023 № 769/2023 «Про присвоєння почесного найменування 79 окремій десантно-штурмовій бригаді Десантно-штурмових військ Збройних Сил України». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7692023-48953> (дата звернення: 14.01.2024).
  22. Указ Президента України від 28 червня 2022 року № 450/2022 «Про відзначення почесною відзнакою “За мужність та відвагу”». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <http://tinyurl.com/2pdpk8vb> (дата звернення: 14.01.2024).
  23. Указ Президента України від 6 грудня 2022 року № 837/2022 «Про відзначення почесною відзнакою “За мужність та відвагу”». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <http://tinyurl.com/7fb9kbfu> (дата звернення: 14.01.2024).
  24. Указ Президента України від 17 листопада 2022 року № 784/2022 «Про відзначення почесною відзнакою “За мужність та відвагу”». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <http://tinyurl.com/mr2j2syg> (дата звернення: 14.01.2024).
  25. Указ Президента України від 17 листопада 2022 року № 785/2022 «Про відзначення почесною відзнакою “За мужність та відвагу”». *Президент України. Офіційне Інтернет-представництво*. URL: <http://tinyurl.com/4s7t5xy2> (дата звернення: 14.01.2024).

REFERENCES

- Stashko, A. (2009). *Airmobile forces of Ukraine in the historical context: prerequisites for the emergence, formation and development. The thesis for the academic degree of Doctor of Historical Sciences with a specialization in History*. Lviv [in Ukrainian].
- Slobodyanyuk, M., & Feschovetz, O. (2019). *History of the Air Assault Forces of the Armed Forces of Ukraine*. Lviv: Astrolabe Publishing [in Ukrainian].
- Taranets, S.V. (2022). The development of air assault operations in military conflicts of the second half of the 20th — the beginning of the 21st century. Lviv: Astroliabia [in Ukrainian].
- Pechorin, O.M. (2016). Formation and development of the air assault troops of the Soviet Union. *The experience of the use of armed forces in world wars and military conflicts of the 20th — early 21st centuries: trends and regularities: materials of a scientific and practical seminar* (Pp. 73—76). Kyiv [in Ukrainian].
- Taranets, S., & Pechorin, O. (2017). Historical experience of the formation and use of air assault forces in the USSR (60s—80s of XX century). *Scientific works of the Faculty of History of Zaporizhzhya National University* (Issue 48, pp. 188—194) [in Ukrainian].
- Koval, M. (2008). *From the sky — to battle. Airborne troops of armed forces of various countries in the Second World War and local conflicts*. Vinnytsia [in Ukrainian].
- We arrested two Moscow generals and blocked Pskov paratroopers at the airfield — Mykhailo Koval. *ArmyInform*. 14.09.2023. Retrieved from: <https://armyinform.com.ua/2023/09/14/my-areshtuvaly-dvoh-moskovskyyh-generaliv-ta-zablokuvaly-na-aerodromi-pskovskyyh-desantnykiv/> (Last accessed: 16.01.2024) [in Ukrainian].
- 80 separate air assault brigade. *Air Assault troops of Ukraine. Official website*. Retrieved from: <https://dshv.mil.gov.ua/80-okrema-desantno-shturmova-brigada/> [in Ukrainian].
- Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine № 3529-XII of October 19, 1993 «On the Military Doctrine of Ukraine». *Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3529-XII>

- kon.rada.gov.ua/laws/show/3529-12#Text (Last accessed: 14.01.2024) [in Ukrainian].
- Highly mobile airborne troops have been created in Ukraine. *Mirror Weekly*. 27.07.2012. Retrieved from: https://zn.ua/ukr/SOCIETY/v_ukrayini_stvoreni_visokomobilni_desantni_viyska.html (Last accessed: 14.01.2024) [in Ukrainian].
- Towards the Russian challenge. *Militarnyi*, 03.07.2020. Retrieved from: <https://mil.in.ua/uk/articles/nazustrich-rosijskomu-vyklyku/> [in Ukrainian].
- 79 separate Air Assault brigade. *Air Assault troops of the Armed Forces of Ukraine. Official site*. Retrieved from: <https://dshv.mil.gov.ua/79-okrema-desantno-shturmova-brigada/> (Last accessed: 16.01.2024) [in Ukrainian].
- 81 separate airmobile brigade. *Air Assault troops of the Armed Forces of Ukraine. Official website*. Retrieved from: <https://dshv.mil.gov.ua/81-okrema-aeromobilna-brigada/> [in Ukrainian].
- (2016). Law of Ukraine On Amendments to Certain Defense Laws of Ukraine. *Statements of Verkhovna Rada of Ukraine*, 31, 546 [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated November 21, 2023. № 380/2017 «On the Day of Airborne Assault Troops». *President of Ukraine. Official site*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/3802017-23058> (Last accessed: 16.01.2024) [in Ukrainian].
- 71st Jager Brigade. *Air Assault troops of the Armed Forces of Ukraine. Official website*. Retrieved from: <https://dshv.mil.gov.ua/45-okrema-desantno-shturmova-brigada/> [in Ukrainian].
- Axe, David. Ukraine's Powerful 82nd Brigade, Once Held in Reserve, Has Finally Joined the Counteroffensive. *Forbes*, 15.08.2023. Retrieved from: <https://www.forbes.com/sites/davidaxe/2023/08/15/ukraines-powerful-82nd-brigade-once-held-in-reserve-has-finally-joined-the-counteroffensive/> (Last accessed: 16.01.2024) [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated November 20, 2023. № 766/2023 «On awarding an honorary title to 80 separate air assault brigade of the Air Assault Troops of the Armed Forces of Ukraine». *President of Ukraine. Official Internet representation*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/7662023-48941> [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated November 20, 2023. № 767/2023 «On awarding honorary titles to 81 separate airmobile brigades of the Air Assault Troops of the Armed Forces of Ukraine». *President of Ukraine. Official Internet representation*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/7672023-48945> [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated November 20, 2023. № 768/2023 «On awarding an honorary title to the 95th separate air assault brigade of the Air Assault Troops of the Armed Forces of Ukraine». *President of Ukraine. Official Internet representation*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/7682023-48949> [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated November 20, 2023. № 769/2023 «On awarding an honorary title to the 79th separate air assault brigade of the Air Assault Troops of the Armed Forces of Ukraine». *President of Ukraine. Official Internet representation*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/7692023-48953> [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated June 28, 2022. № 450/2022 «On Awarding the Medal of Honor "For Bravery and Courage"». *President of Ukraine. Official site*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/4502022-43053> (Last accessed: 16.01.2024) [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated December 6, 2022. № 837/2022 «On Awarding the Medal of Honor "For Bravery and Courage"». *President of Ukraine. Official site*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/8372022-45157> (Last accessed: 16.01.2024) [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated November 17, 2022. № 784/2022 «On Awarding the Medal of Honor "For Bravery and Courage"». *President of Ukraine. Official site*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/7842022-44893> (Last accessed: 17.01.2024) [in Ukrainian].
- Decree of the President of Ukraine dated November 17, 2022. № 785/2022 «On Awarding the Medal of Honor "For Bravery and Courage"». *President of Ukraine. Official site*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/7852022-44901> (Last accessed: 17.01.2024) [in Ukrainian].